

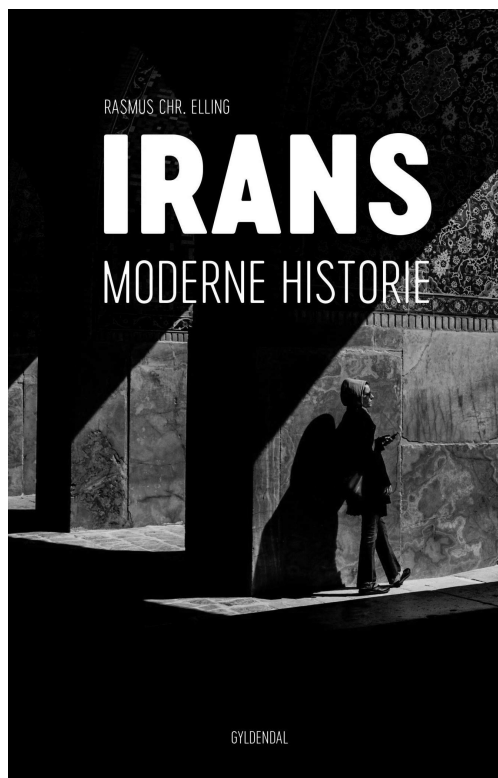
BOK

Rasmus Christian Elling
Irans moderne historie
Gyldendal, 2019

ANMELDT AV Henriette U. Erstad

Irans moderne historie er en høyaktuell bok om hvordan Iran, slik vi kjenner det i dag, har blitt til, utgitt førti år etter at 2500 år med persisk monarki ble erstattet av en islamsk republikk. Ved å bygge på persiske primærkilder, forskningsbasert sekundærlitteratur og dyptpløyende feltarbeid i Iran, er forfatterens ambisjon at denne historien skal formidles gjennom iranernes egne ord og oppfatninger. Ellings fremstilling er nyansert og inkluderende overfor de mange motsetningene som eksisterer i det iranske samfunn, samt hvordan Iran og iranernes skjebne har vært uløselig sammenknyttet med innflytelse utenfra. Med tanke på at Iran er hyppig omtalt i media, men ofte også misforstått, er boken et kjærkomment bidrag til faglitteraturen.

Iransk stats- og nasjonsbygging er en rød tråd gjennom bokens 14 kapitler. I kapitlet «Hvem er iranerne?» får man innsikt i hvordan iranerne har utviklet sin egen nasjonale tilhørighet. Det at Irans befolkning på nærmere åtti millioner mennesker kan sies å ha en felles iransk identitet, er nemlig ganske bemerkelsesverdig på grunn av landets mange etniske, religiøse og språklige skillelinjer. Elling formidler svært godt hvordan dette er resultatet av en historisk konstruksjon basert på «årtusinders udveksling på godt og ondt mellom folkeslag, kulturer, sociale kræfter og religiøse overbevisninger» (s. 51). Videre viser han til hvordan særegne persiske tradisjoner (for eksempel Nowruz), sjiisme, samt persisk poesi, har utgjort hovedingrediensene i denne konstruk-

«En av de viktigste skandinaviske fagbøkene om Iran.»

sjonen. Iransk nasjonalisme har ikke oppstått utelukkende fra statlig propaganda, men «iranernes fædrelandskærlighet gennemsyrrer samfundet, former iranernes selvopfattelse og påvirker historieskrivningen» (s. 305). Som sådan er boken et viktig bidrag i å utfordre eksisterende oppfatninger om iransk identitet, som ofte har vært basert på et forenklet og ensidig fokus på spenningen mellom islamisme og sekularisme etter 1979.

Ifølge Elling kan den iranske stats historie på sett og vis sies å bestå av en lang rekke folkelige opprør. Mens det ovennevnte kapitlet spør hvem iranerne er, får leseren i de påfølgende kapitlene en empirisk rik redegjørelse for hvordan folkelig mobilisering på tvers av iranernes mange skillelinjer har vært en viktig ingrediens i Irans

statsbyggingsprosess. Her tar Elling leseren med på en fascinerende reise, fra kravene om modernisering på 1800-tallet, tobakkopprøret i 1891 og kravet om uavhengighet, til grunnlovsrevolusjonen i 1905 og demokratiseringsforsøkene som fulgte. Disse begivenhetene trekkes på når mer nylige begivenheter diskuteres, noe som gir samtidens utviklinger en viktig, historisk forankring. Sammen presenterer kapittel 3 til 9 de mange utløsende hendelsene som skulle føre til Den islamske republikkens opprettelse i 1979, det mest kjente opprøret av dem alle.

I det påfølgende kapitlet «År nul» får leseren bryne seg på detaljer om den iranske revolusjonen som kanskje ikke er så kjente blant folk flest, som for eksempel at Khomeini i utgangspunktet ikke anså seg selv som sjahens arvtaker, og at han i revolusjonens tidlige fase strakk seg langt for å tilfredsstillende også sekulære og demokratiske elementer i sin støttekrets. Til tross for den brede oppslutningen om revolusjonens sak, skulle opprøret likevel bli kuppet av de velorganiserte islamistene, ledet av Khomeini. Resultatet, en islamsk republikk tuftet på både en unik sjiadoktrine og den franske styringsmodellen, har vist seg å være motstandsdyktig til tross for betydelig press både innen- og utenfra, som redregjøres for nærmere i kapittel 13, «Revolutionens børnebørn».

Etter å ha diskutert en rekke utfordringer den iranske republikken har stått overfor, om de er lokale, nasjonale, regionale eller globale i natur, avslutter Elling boken med en hyllest til den nye generasjonen av iranske intellektuelle, som gjennom sitt arbeid «åbner muligheten for at give kvinder, etniske mindretal, fattige og andre oversete, overflødiggjorte eller problemgjorte samfundsgrupper en stemme i historieskrivningen – og dermed en rolle i udformningen af fremtiden» (s. 304). Denne betraktningen understreker det som kommer tydelig til uttrykk gjen-

nom hele boken – nemlig Ellings engasjement for landet han har tilegnet seg nevneverdig kunnskap om og innsikt i. Ellings tilstedeværelse i fremstillingen undergraver likevel ikke hans evne til å være nyansert og balansert, en kombinasjon som bidrar til at det hele blir en svært gledelig leseropplevelse. Hva er vel bedre enn en kunnskapsrik og engasjert lærer?

Irans moderne historie er først og fremst en viktig beretning om fremveksten av en nasjonalstat som kan spores hele 2500 år tilbake i tid. Den er også en viktig påminnelse om hvor mye iranere har å tilføye det internasjonale samfunnet, skulle omgivelsene endre seg. Bokens styrke er den gjennomgående lokale og historiske forankringen, forfatterens formidlingsevne, og ikke minst den detaljrike fremstillingen hvor utdrag fra persiske kilder presenteres underveis. Boken bygger på forskningsbasert sekundærlitteratur og tilbyr ikke nødvendigvis mye faglig nytt, men den kan likevel sies å være en av de viktigste skandinavisk-språklige fagbøkene om Iran, som har blitt utgitt i nyere tid. Selv om boken er myntet på et allment publikum, vil den være en gledelig leseropplevelse for både studenter og de med mer dyptgående kunnskap om Iran. Den kan med andre ord varmt anbefales til alle med interesse for landet og regionen for øvrig. I tillegg vil enhver utenforstående som jobber med spørsmål knyttet til Iran, enten man er journalist, politiker eller aktivist, dra stor nytte av å lese denne boken, som bidrar til å bygge et langt mer solid kunnskapsgrunnlag enn det mediedekningen alene kan gi.